

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1604. Soc. 65.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

rit Lusitanos Reges Majores suos non tam sollicitos fuisse de dilatando imperio, quàm fide propaganda.

2. Igitur dat litteras ad Mascarenium Provinciale, ut pro studio, quo se animarum lucro addicit Societas, arduam, sed gloriosam adornet expeditionem. Negotio in consilium vocato, difficultatibusque perpensis, censuit Mascarenius non subtrahendas labori manus. Consideranti, quem mitteret, occurrit emeritus jam miles P. Balthasar Barreira, tot annis inter Angolanas gentes versatus. Agebat Eboræ tirocinii Magistrum, ætatis anno sexto supra sexagesimum, Societatis quadagesimo septimo.

3. Erubescenti similis ad eum scribit Mascarenius, quid in re sit, & an volens, lubensque pro Dei gloria expeditionem susciperet: non ignorare se illius annos & labores, at simul longum usum tractandæ Nigrorum nationis. Non solum Balthasar acceptavit, verum egit Provinciali amplas gratias, quòd se reputaret tantâ dignum provinciâ. Comites illi dantur Emmanuel Barrius, Emmanuel Fernandus sacerdotes, & Petrus Fernandus coadjutor. Felici navigatione appulsi sunt mense Junio ad Insulam S. Jacobi, quæ inter decem Hesperidas princeps est, longitudinis undeviginti, latitudinis decem leucas continet. Distant hæ insulæ quindecim gradibus ab Æquatore septentrionem versus, à Lusitania quadringentis sexaginta tribus leucis; jacent contra promontorium Africæ continentis, quod antiqui vocabant Arfinarium, nostri dicunt Caput viride; inde nomen insulis decem, quas Heperidum antiquitas nuncupavit.

4. Quamvis Fernandus Mesquita insularum Præfectus vellet hospites domi suæ, benevolèque invitaret, P. Barreira habitis gratis elegit nosocomium misericordiæ, dum per tempus non licebat in Africæ continentem transire. Ut est gravissimum alienigenis Cœlum regionis, hoc anno illic mortem oppetit P. Emmanuel Fernandus. Datâ opportunitate P. Barreira Octobri jam elapso navigavit ad continentem, ex aliis ad alios delatus orâ Africanæ portus, ubi negotiabantur Lusitani, mercimonii magis, quàm animæ memores, quorum saluti consuluit, longioris temporis confessiones excepit. Socii relicti in insula. Hoc fuit initium laboriosæ Residentiæ, quam post annos plurimos deseruimus, ut suo loco referetur.

Profecti ad
Indiam, &
Basiliam.

5. Ad Indos transportati sunt quindecim, Lusitani septem, quatuor Itali, è quibus unus censebatur P. Robertus de Nobilibus, sanguine junctus nostro Cardinali Bellarmino, micuit insigni splendore virtutum, vêtus cum aliis tribus in prætoria nave Alphonfi Castrii Pro-Regis. Ad Basiliam octo solverunt, Lusitani omnes, sex sacerdotio insigniti, scholasticus unus cum adjutore laico. Præerat P. Fernandus Cardinus ex Anglia reversus, quòd raptus fuerat à piratis.

Ingressi.

6. Ordini se aggregârunt nostro Emmanuel Alvarus, Turribus novis ortus, vir Apostolicus in Africa, & in laboribus imitator egregius P. Balthasar Barreira; P. Emmanuel Feycis Bejenfis, ætatis anno sexagesimo quinto, eximius Concionator, inservivit Societati, nostra peragens ministeria, annis viginti sex; Simon Almeida, natus in oppido Cano diocesis Eborenfis; hic annis labentibus fundavit Portalegrense Collegium, ut suo loco dicetur.

Initium Col-
legii Portale-
grensis.

7. Illud videtur singulare divinæ providentiæ argumentum, quòd præ sente anno, quo Simon dedit nomen Societati, jacta sint initia Collegii Portalegrensis. Rogante Episcopo Domino Didaco Correa, & urbis Senatu, ad faciendam missionem Portalegricæ Patres Antonius Vasconcellius, & Stephanus Castrius. Novem insumpserunt menses tum urbem excolendo, tum diocesis, usque ad Julium sequentis anni, quo nobis firma sedes concessa Portalegricæ, ut infra exponam.

Missiones.

8. Sex & triginta præter eorum socios ex Collegio Eborenfi, per Quadagesimam hujus anni sacras obierunt conciones, alii extra urbem, intra alii, quidam in agro Eborenfi, & oppidis vicinioribus, ac remotis, ut Beje, Monte majore novo, Salaciæ, Nizæ, Mourami.

9. P. Gonfalus Lufius Salaciae divisum oppidum reperit, & similiter Nizam P. Antonius Fernandus, quod oppidanorum pars alterius ordinis Concionatoribus magis ob privatas rationes favens agrè tulerit nostros fuisse vocatos, Eos animos tam alienos ab his contentionibus nostri ostenderunt, ut, quibus illorum adventus contigerat parùm gratus, fuerint acceptissimæ conciones. Salaciae introducta supplicatio de Passibus Domini. Mourami P. Leo Henriquius filius Dynasta Alcacerensis præter alia suo digna spiritu consuluit offibus mortuorum; sic erant per templum dispersa, ut nonnunquam cernerentur canes hominum crania, vel ossa dentibus ferre. Rem sædam improbens Leo cum socio in unum congeffit ossa, & pro defunctis missæ fecit sacrificium: idem exemplum imitati sacerdotes, & ossa condita; cautumque, ne deinceps ejusmodi irreperet negligentia.

10. Hoc anno suprema manus imponitur Collegio Regali Purificationis, quod pro Theologis sæcularibus fundari jusserat Eboræ serenissimus Rex Henricus, totamque ejus administrationem commisit nostræ Societati. Magnitudinem operis considerantibus mirum videtur absolvi potuisse viginti sex annorum spatio.

Absolvitur
ædificium
Collegii Pu-
rificationis.

11. Conimbricæ diem suum obièrunt nonnulli singularibus instructi vir-
tutibus. Decimâ octavâ Julii P. Ludovicus Crucius Ulyssiponenfis, sui tempo-
ris Poëta insignis, litteris Græcis & Hebræis, omnique sacrorum Bibliorum lit-
teraturâ eruditissimus. Postremo vitæ tempore biennio rursus docuit Rhetoricam, podagræ causâ in sella gestatoria latus in cathedram. Transtulit in ver-
sum elegantem psalmos Davidicos, & excudit typo volumen tragediarum.

Moritur P.
Ludovicus
Crucius.

12. P. Hieronymus Carvalius Barcellensis 25. Octobris ad Coelum voca-
tus est. Dum per Tagum navigat, procella vertit scapham submersis omnibus.
Hieronymus super carinam inverfâ cymbâ in litore reperitur. Gratum anim-
um exhibiturus DEO sacravit vitam in Societate undis mirabiliter creptam.
Cum vires essent impares studio scientiarum, rogavit fieri coadjutor spiritualis,
atque ita animæ virtutibus perficiendæ dedit operam, ut sit habitus vir exquisi-
tæ sanctitatis. Idcirco constitutus in Collegio Conimbricensi Præfectus spiri-
tus, munus obiit annis viginti quinque. Grassante pestilentia Conimbricæ ob-
tulit se juvandis ægris: non consensere Superiores, quod illius exempla pluri-
mum sociis proficerent. Manè surgens antè solis ortum non minùs quatuor
continuatis horis orabat. Videbatur ali ex familiaritate cum Deo. Euchari-
stia, & magnæ Matris cultus erat Hieronymo instar deliciarum. Adversus se
ipsum bellum gessit perpetuum. Mortis suæ tempus præcivit. Illius vita ty-
pis vulgata est, optimis virtutum plena exemplis.

Moritur P.
Hieronymus
Carvalius.

13. Naturæ debito absolutus dies æternos inchoavit 23. Januarii Emma-
nuel Gonfalius scholasticus Theologus, adolescens singularis patientiæ & man-
suetudinis, Deiparæ obsequiis addictissimus. Die 7. Septembris Cosmas Oli-
veira Coadjutor, natus in diocesi Bracharenfi, laboravit strenuè juvando no-
stros sacerdotes, qui peste sæviente procurabant salutem contagio infectorum.

Obeunt Em-
manuel Gon-
falius, &
Cosmas Oli-
veira.

14. Domui Professæ Ulyssiponenfi mors abripuit egregios operarios, Vigesima die Septembris P. Franciscum Cardozum, qui Fornis ortus fuerat in
diocesi Vifensî. Tradidit Philosophiam, moralem scientiam, & Theologiam.
Cum è sacro suggesto diceret, ubique cum plausu, & animarum lucro auditus
est. Plurimas obiit excursiones sacras. Ad peragendas, quæ se offerrent,
conciones tam plenus erat rebus dicendis, tam eloquens, & copiosus, ut semper
in subitis etiam casibus paratum Superiores invenerint.

Mors P. Fran-
cisci Cardozi.

15. Ad laborem se natum credidit vir indefessus: at supra modum ne-
gligens in rebus ad corpus pertinentibus. Victus nonnisi communis, & vilior;
æjebar, naturam suam aliud non postulare: recentes pisces non attigit in men-
sa, sed solùm duratos sale, & sole. Multa patientissimè toleravit. Post com-
munem horam eundi cubitum adibat templum, coramque Eucharistia ad me-
diam orabat noctem; tum acriter flagellato corpore recessit ad quietem ca-
piendam.

Antonius Franco.

A a

16. Igna-

16. Ignatium Martinium in plebe, pueris, ac rudibus catechesim edocendis ad vivum expresserat. Aequali cum eo Ulyssipone veneratione colebatur. Decimâ nonâ Septembris de morte verba fecit in templo nostro, vespertino tempore in scalis Regii Palatii habuit eadem de re exhortationem. Die sequenti, quâ horâ sacrum facturus erat ad aram summam, cum non compareret, quæsitus ab ædituo invenitur figurâ sedentis in suo Museo digito signans illa Apocalypseo verba, *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, ipse jam, ut credere pium est, in domino mortuus, & beatus.

17. Ubi vulgata mors est, incredibilis maror nostrorum juxtâ, ac externorum corda occupavit. Nobiles Præpositum & Patres consolabantur in tanta domûs jactura. Opifices ad exhibendum luctum officinas clausere. Pueri lacrymantes agminatim ad nos confluerant. Concurfus ad ejus sinus innumerus fuit. Lintea, precationum globuli applicabantur cadaveri, ut pro reliquiis servarentur.

18. Instituerat sodaliticium musicorum Ulyssiponensium, è cujus legibus erat una, certam lucri partem in arca deponere ad dotandas filias, & sorores musicorum. Hi sodales tanto apparatu juxta Francisco solverunt, ut ab annis pluribus similè quid visum non sit. Illius vita inter alias Nostrorum typo impressas circumfertur.

Obit P. Emmanuel Costa.

19. Vigestimâ quartâ Februarii è corpore excessit P. Emmanuel Costa Ulyssiponensis. Ierat Farum ad regendam domum: contractâ ægritudine remissus est ad Cœlum patrium, nullis medicinæ præsidii restituendus. Ajebat in toto corpore sibi doloris vacuum non esse partem. Mirè coluit Dominicam passionem, quam assidue contemplabatur. Doloribus immunem se falsus est, cum acciperet Eucharistiam, & sumebat frequenter. Egerat Rectorem Bracharensem, & ter socium Provincialis. Petentibus Brigantinis Ducibus concessit Villamvissofam ad missiones instituendas.

Mors P. Gasparis Alvarii.

20. Corpus P. Gasparis Alvari 30. Septembris terræ redditum est. Vivere mundo dedit Resendum diocesis Lamecensis. Vix in ea domo ullus Coadjutor spiritualis plenius suo gradui satisfecit. Annis triginta illic indefessus operarius. Multus erat in carceribus, nosocomiis, & triremibus adeundis. Ad eum consuebant tum ex faminis illustribus, tum aliis innumeræ, ut conscientiam expiarent. Sæpe has nobiles relinquebat, ut infimam plebeculam audiret ad januam communem. Eucharistiam, B. Virginem, divos Josephum, & Antonium peculiari cultu est veneratus.

Moritur Helena Mascarenia.

21. Memoriam Nostrorum meritò adjungimus obitum Helene Mascarenie femine ætatis, & virtutis provectæ. Conjugem nacta est Petrum Mascarenium Indiæ Pro-regem, qui Lusitaniam Societatem importavit. Non illa conjugii cessit amore erga res nostras. Favit plurimum elemosynis Domini Professæ, quondam magnopere adnixa, ut nobis donaretur divi Rochi ædes sacra, ubi secundam totius Societatis domum Professam condidimus.

Instauratur verberatio.

22. In ea domo per vernum jejunium nocturnis horis in templo verberatio externorum instauratur. Ne sub specie pietatis tanta multitudo seditionem moliretur, hujusmodi castigatio fuerat interrupta vel jussu, vel significatione, vel timore loci Regis rempublicam administrantium. Verùm dies ipsa demonstravit inanes fuisse timores, quos dæmon injeccerat ad extinguendam rem Deo gratam. Vir pius dedit aureos quadraginta, ut flagella non habentibus tribuenda emerentur.

Missiones.

23. Tres & quadraginta de Collegio Conimbricensi Quadragesimo tempore sacras missiones diversis in oppidis peregerunt. Introducta, ubi non erat, pia flagellatio. Abulis non pauci extincti. In oppido quodam apertis mundinis mercatores intra sacram ædem misericordie, quod esset in foro, adornabant tabernas suas, ac vendendas merces exponebant. Indignatus noster acriter eos reprehendit, atque instar Christi è templo ejecit, periuastique Senatus, ut id demceps vetaret, conditâ lege prohibente.

24. In

24. In Collegio Ulyssiponenſi die ſextâ Aprilis Libitinæ ſuccubuit P. Joannes Socirus natus Alcacere Seguerio in Africa. Plurimis annis exemplo magno procuravit negotia Provinciarum Indiæ, ac Braſiliæ. Ante ſolis ortum horis aliquot de lecto ſolitus conſurgere, ut expleret orationis penſa, eſetque ad tractanda negotia ſine ulla ſpiritus jacturâ expeditior. Sebaſtianus Gonſalvius Coadjutor, Sociri ſocius, demortui veſtigia preſit 21. Auguſti: modeſtia, manſuetudo, & omnimoda virtus cunctis charum reddidère.

Obeunt P. Joannes Socirus, & Sebaſtianus Gonſalvius.

25. Scholæ ejuſdem Collegii tum litteris, tum Chriſtianis moribus florebant. Scholaſtici 40. ſe tradidère religioſis clauſtris. Habita tragædia de divo Antonio Abbate, cui interfuit Alphonſus Caſtelbrancus regni Prorex. Præluſerant certamina manſuetiorum Claſſium, & præmia victoribus collata. Ad bacchantium furorem ſanandum Magiſtri cum diſcipulis inſtar ſupplicantis agminis vias urbis præcipuas obivère: ſeptem Muſicorum chori diſtantibus intervallis recreabant populum. Tam gratum oculis, auribusque ſpectaculum urbem attraxit omnem, quæ & alias temporis illius poſuit infanias, tum quæ laudavit piam jucunditatem bonis moribus utiliſſimam.

Scholæ Ulyſſiponenſis.

26. In Portuſenſi Collegio 8. Januarii quinquagenario major è medio ſublatus eſt P. Antonius Pirius Tentugalenſis, Coadjutor ſpiritalis, notæ virtutis. Eminuit charitas in pauperes, qui & mortuum jugibus lacrymis deſleverunt. Primus non ſemel ſe obtulit in contagioſis morbis ad ſuccurrendum. Rogabat mitti nocturno tempore ad ægrotantes. Immodica in audiendis poenitentibus aſiduitas calendis Januarii ad lectum proſtravit. Supremo morbo tam pacatus erat, atque ille, qui poſt longos viarum errores patriæ appropinquat.

Obitus P. Antonii Pirii.

Annus 1605. Soc. 66.

1. Ulyſſipone 20. Martii poſitus eſt primus lapis templi tironum: eum jecit ſolitâ caremoniâ Epicoſus Malaceniſis, monachus Ordinis D. Hieronymi, portantibus P. Antonio Maſcarenio Provinciali, & Domûs Profeſſæ Præpoſito. Fernandus Tellius Menefius ejus domûs Fundator ſupremæ neceſſitati ceſſit 26. Novembris: cujus cadaver depositum eſt in ſacro Veſtiario Domûs Profeſſæ, ut poſt conſtructum tironum templum, eò transferretur.

Primus lapis templi tironum, & Fundatoris mors.

2. Cum PP. Antonius Vaſconcellius, & Stephanus Caſtrius menſes novem inſumpſiſſent excolendo Chriſtianis myſteriis Portalegriam, ejusque diceceſim, placuit Illuſtriſſimo Domino Didaco Correæ Epicoſo firmam Societati in urbe ſedem conſtituere. Ille cum Capitulo donarunt nobis ædiculam D. Blaſii vetuſti, ut illic vocabant, & ſacram ædem S. Mariæ Magnæ; prope hanc conductâ domus, in quam commodè paratam, ut ſinebant anguſtiæ, Patres immigrarunt die trigeſimâ primâ Julii Protoparenti noſtro dicatâ. Hactenus hoſpites fuerant in Seminario Convictorum. Septembri proximo noſtro vocato Eboram Vaſconcellio ad Collegium gubernandum ſucceſſit P. Eduardus Silveira. Victum liberaliter, dum vixit, præbuit Epicoſus.

Initium Collegii Portalegrenſis.

3. Dominus Julianus Alva Portalegriæ primus antiſtes (nam antea ea diceceſis pars erat Guardienniſis) anno 1570. jecit quodammodo hujus fundatiõnis primordia: nam inſtituens Gymnaſium moraliſ ſcientiæ, & alterum Latinitatis, imperavit, ut, ſi quo tempore Societas Portalegriæ domum conderet, ipſi gymnaſia cum reditu traderentur, & ſimul ædificium cum ſacello divi Sebaſtiani, quod conſiderat, ut ibi Magiſtri habitarent. Poſt multam rerum, & annorum periodum à nobis emptum eſt ædificium cum ædícula D. Sebaſtiani, unde nomen Collegio.

4. Tredecim ad Indiam naves conſcenderunt, novem Luſitani, quatuor Itali. In eis P. Ludovicus Pelingotus, qui cum P. Joanne Merela ab Ethnicis Indiæ in odium fidei eſt occiſus, dum ambo Leylami neophytos habent curæ. Inſtituto noſtro animum adjeccerunt Vincentius Bochia Portimaniſ, Franciſcus Antonio Franco.

Profeſſi ad Indiam. Ingreſſi Societatem.